

20.4.2009

Dnro 4223/4/08

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Sarja

PASSIHAKEMUSTA KOSKEVA NEUVONTA

1

KANTELU

Kantelija arvosteli eduskunnan oikeusasiamiehelle 25.12.2008 osoittamassaan kirjeessä Lahden kihlakunnan poliisilaitoksen (nykyisin Päijät-Hämeen poliisilaitos) menettelyä passin uusimista koskevassa asiassa. Kantelijan kertoman mukaan hän oli toimittanut keväällä 2008 passinsa uusittavaksi tietosivulehden kiinnityksen vioittumisen vuoksi. Vanhaan passiin oli merkitty Kantelijan molemmat alaikäiset lapset.

Passin uusimisen yhteydessä Kantelijalle ei hänen mukaansa ollut mainittu, että lapsia ei enää voida merkitä vanhemman passiin vaan heille olisi haettava omat passit. Tämä oli selvinnyt Kantelijalle vasta lähtöselvityksessä. Seurauksena oli, että Kantelija ja hänen tyttärensä eivät olleet päässeet aiotulle lennolle vaan he olivat joutuneet pikapassin hankittuaan hankkimaan uudet lentoliput. Kantelija vaati korvauksena uuden lennon ostamisesta, pikapassin hankkimisesta ja henkisestä kärsimyksestä yhteensä 2 801,64 euroa.

3

RATKAISU

3.1

Passin myöntämisen asianmukaisuus

Käytettävissäni olleen aineiston mukaan Kantelijan aiempaan passiin, joka oli myönnetty 28.11.2002, oli merkitty hänen lapsensa. Passi oli myönnetty aiemman passilain (642/1986) 5 §:n 2 momentin mukaisesti. Mainitun lainkohdan mukaan viittätoista vuotta nuorempi Suomen kansalainen merkitään pyynnöstä hänen huoltajanaan olevan vanhempansa henkilökohtaiseen passiin, jos muut huoltajat siihen suostuvat.

Passin vioituttua Kantelija oli 6.5.2008 tekemällään hakemuksella hakenut uutta passia. Hakijaksi oli hakemukseen merkitty vain Kantelija, ei hänen lapsiaan. Päätös passin myöntämisestä oli tehty samana päivänä, ja passi oli luovutettu Kantelijalle 20.5.2008. Passin voimassaoloaika oli sama kuin aiemmassa passissa.

Myöntämishetkellä jo voimassa olleen nykyisen passilain (671/2006) 11 §:ssä ei ole enää säädetty alaikäisten merkitsemisestä huoltajan passiin. Lain 40 §:n siirtymäsäännösten 2 momentin mukaan tämän lain voimaan tullessa kumottavan passilain nojalla annetut passit ovat voimassa niihin merkittyyn viimeiseen voimassaolopäivään saakka. Siirtymäsäännöksissä ei ole erikseen säädetty siitä,

että vanhan lain aikana myönnetyn passin rikkoutuessa myös vanhan passin korvaavaan uuteen passiin voitaisiin edelleenkin merkitä alaikäiset lapset. Näin ollen rikkoutuneen passin tilalle uutta passia myönnettäessä on tullut soveltaa myöntämishetkellä voimassa ollutta lakia.

Poliisilaitos ei siten menetellyt lainvastaisesti siinä, että Kantelijan passiin ei ollut enää merkitty hänen lapsiaan.

3.2

Neuvontavelvollisuus hakemuksen käsittelyn yhteydessä

Passin haltijan kuuluu lähtökohtaisesti varmistaa passinsa oikeellisuus ja huolehtia sen kelpoisuudesta ennen matkalle lähtöä. Tästä ja siitäkin huolimatta, että Kantelijalla olisi ennen matkalle lähtöä sinänsä ollut seitsemän kuukautta aikaa tarkistaa passinsa sisältö, asiassa ei mielestäni kuitenkaan voida sivuuttaa myöskään viranomaisten neuvontavelvollisuuden asianmukaisuuden arvioimista.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa asianmukaisesti käsiteltyksi viranomaisessa. Saman pykälän 2 momentin mukaan hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Hallintolain 2 luvussa on säädetty hyvän hallinnon perusteista. Näihin kuuluu muun muassa lain 8 §:ssä säädetty neuvonta. Säännöksen 1 momentin mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa ja vastattava asiointia koskeviin tiedusteluihin. Säännöksen perusteluiden mukaan menettelylliseen neuvontavelvollisuuteen kuuluu muun muassa, että asiakkaan mahdolliset väärinkäsitykset menettelyllisistä kysymyksistä olisi pyrittävä oikaisemaan. Neuvonnan tarve ja laajuus on ratkaistava kussakin tapauksessa erikseen asian laadun ja siihen liittyvien erityisten seikkojen perusteella (HE 72/2002 vp, s. 57–58).

Koska passi on lähtökohtaisesti voimassa useita vuosia, sen uusiminen ei tule ajankohtaiseksi kovinkaan taajaan. Tämän vuoksi passinhaltijalle ei mielestäni voi syntyä – eikä voida edes edellyttää syntyvän – kovinkaan vankkaa passin myöntämiskäytäntöjen tuntemusta, mikä korostaa neuvonnan merkitystä.

Etenkin nyt puheena olevan kaltaisissa tilanteissa – joissa ei siis ole kyse passin uusimisesta voimassaolon päättymisen vuoksi vaan uuden passin saamisesta vioittuneen tilalle vanhan passin mukaisin voimassaoloajoin – passin haltija voi ymmärrettävästi jäädä siihen käsitykseen, että aiempi käytäntö myös lasten merkitsemisestä huoltajan passiin on edelleen voimassa, kuten nytkin oli mitä ilmeisimmin tapahtunut.

Passihakemuksen käsittelijän tulisi mielestäni havaita, jos uusittavana olevaan passiin on merkitty myös lapsia. Näin ollen kun virkailija passihakemusta käsitellessään havaitsee, että edellisen passilain mukaisesti myönnettyyn passiin on merkitty myös alaikäisiä lapsia, uutta passia haettaessa hakijalta olisi mielestäni perusteltua varmistaa nimenomaisesti, että hän on tietoinen laista johtuvista muutoksista passin myöntämiskäytännöissä eikä ole niiden suhteen väärässä käsityksessä. Koska nykyisen passilain 40 §:n 2 momentin mukaan aiemman elokuulle 2006 voimassa olleen lain aikana annetut passit ovat voimassa niihin merkittyyn voimassaolopäivään saakka ja kun aiemman passilain nojalla myönnettyjen passien yleinen voimassaoloaika on lain 7 §:n 1 momentin mukaan kymmenen vuotta, edellä tarkoitettun neuvonnan merkitys ei menetä ajankohtaisuuttaan vielä useisiin vuosiin.

Nyt puheena olevassa tapauksessa passihakemuksen käsitellyt virkailija ei poliisilaitoksen selvityksen mukaan enää ajan kulumisesta johtuen muistanut, mitä passin hakemisen ja luovutuksen yhteydessä oli keskusteltu. Pidän annettua selvitystä tältä osin uskottavana, koska asiakaspalvelutilanteesta kantelun tekohetkeen oli kulunut noin 7,5 kuukautta. Käytettävissäni olleen aineiston perusteella minulla ei ole edellytyksiä ryhtyä asiassa toimenpiteisiin tässä yksittäistapauksessa.

Pidän kuitenkin aiheellisena saattaa edellä neuvonnasta passihakemusten käsittelyn yhteydessä esittämäni käsityksen poliisilaitoksen tietoon.

Kantelijan korvausvaatimuksen osalta totean, että oikeusasiamiehen tehtävä ei ole ottaa asiaan kantaa, vaan tällaisten kysymysten käsittely kuuluu ensi vaiheessa käräjäoikeudelle.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 neuvontavelvollisuudesta passihakemusten käsittelyn yhteydessä esittämäni käsityksen Päijät-Hämeen poliisilaitoksen tietoon.